

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Зражевський Олександр Володимирович**, 1981 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2013 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю «Історія» та здобув кваліфікацію історика; консультанта з питань історії; вчителя середнього навчально-виховного закладу, працює завідувачем навчальної лабораторії правоохоронної діяльності і правосуддя навчально-наукового інституту права Державного податкового університету (м. Ірпінь, Київська обл.), виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Державного податкового університету, Міністерства фінансів України, м. Ірпінь, від «31» серпня 2026 року № 1051, у складі:

Голови разової
спеціалізованої вченої ради –

Олександра Колба, доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, професора кримінального права та процесу Державного податкового університету

Рецензентів –

Олени Чернецької, кандидата юридичних наук, професора, завідувача кафедри міжнародного права та права Європейського Союзу Державного податкового університету
Ольги Павлюх, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету

Офіційних опонентів –

Тетяни Корнякової, доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, завідувач кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Ніни Рогатинської, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри кримінального права та процесу Західноукраїнського національного університету,

на засіданні «12» жовтня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» **Зражевського Олександра Володимировича** на підставі публічного захисту дисертації «Кримінально-правове забезпечення протидії корупції» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Державному податковому університеті, Міністерства фінансів України, м. Ірпінь.

Науковий керівник кандидат юридичних наук, доцент **Лаговська Наталія Валеріївна**, доцент кафедри цивільного права та процесу Державного податкового університету.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою, і є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, містить нові науково обґрунтовані результати, які відрізняються новизною в постановці і вирішенні теоретичних та практичних проблем кримінально-правового забезпечення протидії корупції, що має істотне значення для галузі знань 08 «Право». Зокрема, уперше запропоновано на нормативно-правовому рівні закріпити обов'язковість врахування мотиву та мети як складових суб'єктивної сторони корупційних кримінальних правопорушень незалежно від їх прямого зазначення в диспозиції статей Особливої частини КК України; здійснено комплексне кримінально-правове осмислення ефективності покарання за корупційні кримінальні правопорушення в Україні з урахуванням його реального загально- та спеціально-превентивного впливу, а не лише формальної суворості санкцій, у тому числі в умовах воєнного стану; обґрунтовано роль міжнародних механізмів антикорупційного моніторингу (зокрема GRECO) як системоутворювального чинника розвитку національної кримінально-правової протидії корупції та зовнішнього інструменту оцінювання ефективності імплементації міжнародних стандартів у кримінальне законодавство України.

За свої змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами).

Здобувач має 6 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Зражевський О.В. Європейські стандарти кримінально-правової протидії корупції. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Випуск 5. С. 241-246. <https://www.nvppp.in.ua/vip/2025/5/39.pdf>.
2. Zrazhevskyi O. Features of criminal law qualification of corruption offenses during war. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 5 (339). pp. 48-

51. <https://pgp-journal.kiev.ua/archive/2024/5/10.pdf>.

3. Зражевський О. В. Поняття та зміст корупційних кримінальних правопорушень: сучасний стан кримінально-правового регулювання в Україні. Правові новели. 2023. № 21, т. 2. С. 221-227. URL: https://legalnovels.in.ua/journal/21-2_2023/33.pdf.

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Офіційний опонент – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Корнякова Тетяна Всеволодівна**, завідувач кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Потребує додаткового обґрунтування пропозиція щодо обов'язкового врахування мотиву та мети як складових суб'єктивної сторони всіх корупційних кримінальних правопорушень. У науковій новизні автор пропонує закріпити на нормативному рівні обов'язковість врахування мотиву та мети незалежно від їх прямого зазначення в диспозиціях статей Особливої частини КК України. Водночас така пропозиція потребує більш детальної аргументації, оскільки мотив і мета традиційно визнаються обов'язковими ознаками суб'єктивної сторони конкретного складу лише у випадках, коли це впливає із законодавчої конструкції відповідного кримінального правопорушення. Доцільно конкретизувати, яким чином запропонований підхід впливатиме на кваліфікацію та чи не призведе він до необґрунтованого звуження сфери застосування окремих кримінально-правових норм.

2. Дискусійним видається запропонований автором підхід до визначення поняття «корупційне кримінальне правопорушення». Здобувач пропонує визначати його, зокрема, як «як правило, умисне діяння», водночас серед обов'язкових ознак запропонованої дефініції окремо називає «умисну форму вини». Така конструкція створює внутрішню суперечність: формулювання «як правило» допускає можливість необережного корупційного кримінального правопорушення, тоді як подальше визначення умисної форми вини як необхідної ознаки таку можливість фактично виключає. Це положення потребує уточнення та приведення до внутрішньої логічної узгодженості.

3. Потребує додаткової аргументації визначення караності як ключового індикатора ефективності кримінально-правових засобів протидії корупції. Автор пропонує оцінювати їх ефективність через караність, яка поєднує критерії справедливості, суворості та невідворотності кримінальної відповідальності. Водночас ефективність кримінально-правового забезпечення є ширшою категорією і може охоплювати також превентивний ефект кримінально-правових заборон, стабільність правозастосування, відшкодування завданої шкоди, застосування конфіскаційних механізмів, пропорційність кримінально-правового реагування тощо. Тому автору доцільно пояснити, чому саме караність визначена ключовим, а не одним із сукупності критеріїв ефективності.

4. Недостатньо чітко, на думку опонента, визначено межі кримінально-

правового та кримінального процесуального аспектів дослідження. Зокрема, серед положень, що дістали подальшого розвитку, автор пов'язує вдосконалення кримінально-правової кваліфікації корупційних правопорушень із «гармонізацією стандартів доведення вини» та «забезпеченням ефективного захисту прав особи під час кримінального провадження». Однак стандарти доказування та забезпечення процесуальних прав особи належать насамперед до предмета кримінального процесуального регулювання. З огляду на кримінально-правову спрямованість дисертації доцільно чіткіше продемонструвати зв'язок цих положень із предметом роботи або звузити відповідне положення наукової новизни до власне кримінально-правової проблематики.

Офіційний опонент – доктор юридичних наук, професор **Рогатинська Ніна Зіновіївна**, завідувач кафедри кримінального права та процесу Західноукраїнського національного університету, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. У дисертації автором запропоновано періодизацію становлення та розвитку законодавства про кримінальну відповідальність за корупційні кримінальні правопорушення, яка охоплює звичаєво-правовий, імперський, радянський та незалежний періоди, останній з яких додатково поділяється на декілька підперіодів. Водночас потребують більш ґрунтовного обґрунтування критерії, покладені автором в основу визначення часових меж відповідних періодів. Зокрема, доцільно було б пояснити, чи визначальними при такій періодизації є зміни кримінального законодавства, трансформація державної антикорупційної політики, імплементація міжнародних стандартів або інституційні зміни у системі протидії корупції.

2. Певної конкретизації потребує авторський підхід до визначення ефективності покарання за корупційні кримінальні правопорушення. У роботі наголошується на необхідності врахування його реального загально- та спеціально-превентивного впливу, а не лише формальної суворості санкцій. Разом із тим доцільно було б чіткіше визначити критерії, за допомогою яких може бути встановлений саме превентивний ефект покарання, та пояснити, яким чином його можна відмежувати від впливу інших правових, організаційних та інституційних заходів протидії корупції.

3. У роботі значну увагу приділено міжнародним механізмам антикорупційного моніторингу, а роль GRECO визначено як системоутворювальний чинник розвитку національної кримінально-правової протидії корупції та зовнішній інструмент оцінювання ефективності імплементації міжнародних стандартів. Проте така характеристика потребує додаткової аргументації щодо безпосереднього впливу результатів міжнародного антикорупційного моніторингу саме на кримінальне законодавство України. Доцільно було б конкретизувати механізм такого впливу та показати, які зміни кримінально-правового регулювання стали або можуть стати результатом виконання відповідних рекомендацій.

4. Емпірична база дисертації включає результати опитування 91 слідчого, 59 прокурорів та 72 адвокатів із семи регіонів України протягом 2021–2025

років. Водночас у роботі доцільно було б докладніше обґрунтувати принципи формування вибірки респондентів, критерії вибору зазначених регіонів та ступінь репрезентативності отриманих результатів. Особливої уваги потребує питання, наскільки результати такого опитування можуть бути екстрапольовані на загальноукраїнську практику застосування кримінально-правових норм у сфері протидії корупції.

Рецензент – кандидат юридичних наук, професор **Чернецька Олена Василівна**, завідувач кафедри міжнародного права та права Європейського Союзу Державного податкового університету, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У дисертації значну увагу приділено кримінально-правовому забезпеченню протидії корупції, водночас додаткового обґрунтування потребує співвідношення понять «протидія корупції», «запобігання корупції» та «кримінально-правове забезпечення протидії корупції». З огляду на те, що автор розглядає кримінально-правові засоби як складову ширшої антикорупційної системи, доцільно було б чіткіше окреслити межі власне кримінально-правового впливу та визначити критерії його відмежування від адміністративно-правових, дисциплінарних і превентивних антикорупційних механізмів. Це сприяло б більш чіткому визначенню змісту центральної категорії дисертаційного дослідження.

2. У роботі обґрунтовано авторську класифікацію корупційних кримінальних правопорушень за характером неправомірної вигоди, зокрема виокремлено правопорушення, пов'язані з майновою та нематеріальною вигодою, її пропозицією або обіцянкою, а також прихованим наданням через третіх осіб. Водночас дискусійним залишається питання практичного значення запропонованої класифікації. Доцільно було б більш детально продемонструвати, яким чином її застосування може впливати на кримінально-правову кваліфікацію, диференціацію кримінальної відповідальності, призначення покарання або вдосконалення положень Особливої частини КК України.

3. Окремий підрозділ дисертації присвячено зарубіжному досвіду кримінально-правової протидії корупції та можливостям його адаптації до законодавства України. Автор слушно наголошує на недоцільності механічного перенесення іноземних моделей та необхідності врахування особливостей національної правової системи. Водночас робота виграла б від формулювання більш чіткої системи критеріїв, за якими конкретний зарубіжний кримінально-правовий механізм може бути визнаний придатним для імплементації в Україні. Такими критеріями, зокрема, могли б бути його сумісність із принципами вітчизняного кримінального права, доведена ефективність застосування, відповідність міжнародним стандартам, пропорційність кримінально-правового впливу та можливість практичної реалізації в умовах української правової системи.

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент **Павлюх Ольга Анатоліївна**, доцент кафедри кримінального права та процесу Державного

податкового університету, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У дисертації значну увагу приділено дослідженню об'єктивних і суб'єктивних ознак основних складів корупційних кримінальних правопорушень. Водночас потребує додаткового пояснення використаний автором критерій віднесення конкретних складів до категорії «основних». Ураховуючи значну кількість кримінальних правопорушень, які законодавець відносить до корупційних, доцільно було б чіткіше визначити, за якими ознаками здійснювався їх відбір для поглибленого кримінально-правового аналізу та наскільки сформульовані за його результатами висновки можуть поширюватися на всю систему корупційних кримінальних правопорушень. Необхідність такого уточнення впливає і з поставленого автором завдання щодо аналізу саме «основних складів».

2. У дисертації достатньо ґрунтовно розкрито практичне значення одержаних результатів та визначено можливі напрями використання сформульованих автором положень і рекомендацій у законотворчій, правозастосовній, науково-дослідній та освітній діяльності. Водночас у представлених матеріалах відсутні акти впровадження результатів дисертаційного дослідження у практичну діяльність відповідних органів, установ чи організацій, а також в освітній процес. З огляду на прикладний характер значної частини сформульованих автором пропозицій, їх практична апробація та документальне підтвердження впровадження сприяли б більш переконливому обґрунтуванню практичного значення одержаних результатів.

3. У роботі обґрунтовується необхідність удосконалення кримінально-правової протидії корупції шляхом комплексного поєднання криміналізації корупційних діянь, ефективних санкцій, конфіскаційних і фінансово-контрольних механізмів, а також інституційних та етичних інструментів запобігання корупції. Водночас така комплексність порушує питання про межі власне кримінально-правового забезпечення протидії корупції. Доцільно було б більш чітко розмежувати кримінально-правові, кримінологічні, фінансово-контрольні, організаційні та етичні засоби, а також визначити характер їх взаємодії. Це дозволило б конкретизувати авторське розуміння системи кримінально-правового забезпечення протидії корупції та уникнути надмірного розширення її змісту.

Голова ради – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Колб Олександр Григорович**, професор кримінального права та процесу Державного податкового університету, без зауважень.

Лаговська Наталія Валеріївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу Державного податкового університету, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5(п'ять) членів ради,

«Проти» НІМАЄ членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована

вчена рада присуджує **Олександру Зражевському** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Олександр КОЛБ

